Náučný chodník História Smokovcov

Kraj:	Prešovský
Okres:	Poprad
Geomorfologické jednotky:	Popradská kotlina a Tatranské podhorie
Geologické jednotky:	vnútrokarpatský flyš a kvartérne glacigénne sedimenty
Chránené územie:	Tatranský národný park
Prístup:	TEŽ Starý Smokovec / bus Vysoké Tatry, Starý Smokovec, aut. st.
Východisko:	Vysoké Tatry, Starý Smokovec, autobusová stanica
Trasa:	Vysoké Tatry, Starý Smokovec: autobusová stanica – prameň Smokovecká kyselka – Grandhotel Starý Smokovec – kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie – Nový Smokovec, hotel Palace – stanica TEŽ – autobusová stanica
Dĺžka, prevýšenie:	2,1 km, prevýšenie 55 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: ?

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: Sprievodcovský prospekt náučným chodníkom k dispozícii v Tatranskej informačnej kancelárii v Starom Smokovci.

Kontakt: Tatranská informačná kancelária Starý Smokovec, Budova Horskej záchrannej služby Starý Smokovec 23, 062 01 Vysoké Tatry, tel. 052 / 4423 440

Poznámka: Trasa chodníka nie je v teréne vyznačená.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie zamerané na históriu regiónu.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Starý Smokovec. Jedna z troch častí a administratívne centrum mesta Vysoké Tatry, ležiaca na kontakte strednej časti Popradskej kotliny a Tatranského podhoria na sever od Popradu na Ceste slobody v nadmorskej výške okolo 1 000 m. Tvorí ju osem osád: Horný Smokovec, Dolný S., Nový S., Starý S., Tatranská Polianka, Tatranské Zruby, Nová Polianka a Vyšné Hágy. Osada Starý Smokovec je najstaršou tatranskou turisticko-rekreačnou osadou. Základ jej názvu možno odvodzovať z pohanského kultu slovanského Zmoka, patróna hutníkov, ktorí tu od laténskej doby tavili železnú rudu. V roku 1465 sa chotár stal majetkom rodiny Zápoľských, ktorí ho v 17. storočí predali Csákyovcom. Podnet k založeniu osady dal kežmarský rodák evanjelický kazateľ a prírodovedec Tomáš Tobias Mauksch a tak v roku 1797 dal Štefan Csáky pri známom prameni kyselky pod Slavkovským štítom vybudovať tri drevené ubytovne pre letných návštevníkov a kaplnku. V rokoch 1833 – 1867 bol nájomcom Smokovca spišskosobotský hostinský Ján Juraj Rainer (viac o ňom v samostatnom hesle > Rainerov náučný chodník) a jeho manželka Alžbeta, ktorí tu postavili hostinec a zriadili turistické ubytovne. Hlavnou funkciou osady v tomto období bola vodoliečba na báze kyselky – prírodnej, hydrouhličitanovej, vápenatohorečnatej, uhličitej, studenej hypotonickej vody. Rozvoj sa urýchlil po vybudovaní Košicko-bohumínskej železnice (1871) a najmä po napojení osady elektrickou železnicou na ňu z Popradu v roku 1907. Tú v roku 1911 predĺžili do Tatranskej Lomnice a v roku 1912 na Štrbské Pleso. V roku 1908 dali do prevádzky tiež pozemnú lanovku na Hrebienok (viac o nej pozri v samostatnom hesle > Virtuálny náučný chodník o hlucháňovi hôrnom). Najstaršie zachované stavby sú neďaleko prameňov smokoveckej kyselky (Švajčiarsky dom, vila Flóra). Medzi najkrajšie stavby v oblasti celých Vysokých Tatier patrí neogotický kostol v Starom Smokovci, postavený v roku 1888 podľa projektu Gedeona Majunkeho zo Spišskej Soboty vo vysokohorskom alpskom štýle s charakteristickým hrazdeným murivom a bohato vyrezávanými a zdobenými štítmi, rokoch 1977 – 1979 obohatený farebnými vitrážami od akademického maliara Vincenta Hložníka, jeho manželky a dcéry. Architektonicky veľmi pozoruhodnou je tiež budova bývalého sanatória Dr. Szontagha ml. od architekta Milana Michala Harminca (projekt 1916, stavba 1925; pôvodne Palace, neskôr Sanatórium Všeobecného penzijného ústavu – „Penzák“) pri zastávke TEŽ Nový Smokovec, v ktorej sa stretáva monumentálne historizujúco stvárnená severná fasáda s modernou puristickou jednoduchosťou južného priečelia s terasami. Unikátom je víťazstvo jedinca nevšedného buka lesného previsnutého (*Fagus sylvatica pendula*), známeho ako Tatranský dáždnik, ktorý rastie od 50. rokov 20. storočia v centre obce, v ankete Strom roka 2020 a následné 5. miesto v súťaži Európsky strom roka 2021.

Smokovecká kyselka. Jeden z viacerých prameňov v oblasti tektonického okraja Vysokých Tatier na území osady Starý Smokovec v jej severovýchodnom cípe asi 240 m nad autobusovou stanicou v závere dolinky pod kalváriou, oficiálne uznaný ako prírodný minerálny zdroj a pozorovaný a kontrolovaný. Ide o výver prírodnej hydrouhličitanovej, vápenatohorečnatej a uhličitej studenej hypotonickej minerálnej vody s farbou železitej vody, hodnotou pH 3,4 a teplotou 6 °C. Bol známy v širokom okolí a opisovaný v literatúre už oddávna a v 18. storočí sa stal hlavným lokalizačným faktorom pre koncentráciu poľovníckych a podobných objektov a neskôr klimaticko-vodoliečebných zariadení. V 19. storočí sa voda dvoch smokoveckých prameňov, pomenovaných Castor a Pollux, distribuovala po celom Uhorsku, údajne i na viedenský dvor. Po devastácii územia víchricou v roku 2004 bola lokalita revitalizovaná. Pramene sa oplotili a zabezpečili a vybudovala sa nová plnička (2017) tejto vody, vhodnej na pravidelnú (dennú) konzumáciu, ktorá sa distribuuje v sklených obaloch pod názvom Tatranská minerálka. Pod prameňmi nad plničkou vznikol parčík, v ktorom v altánku vyteká minerálka na pitné účely verejnosti.

Jakubkova lúka v Novom Smokovci. Lokalita pomenovaná podľa horára Štefana Jakubeka západne od centra Starého Smokovca v osade Nový Smokovec na úpätí Slavkovského štítu. Dnes známa najmä ako lyžiarske stredisko s dvoma ľahkými zjazdovkami vo výške 1 028 – 1 135 m n. m. a dvoma vlekmi s dĺžkou 853 m a 70 m. Zo Starého Smokovca prístupná o. i. aj pohodlným náučným Malým kúpeľným chodníkom.

Hrebienok. Rekreačná lokalita a východisko turistických chodníkov severne nad Starým Smokovcom. Viac v textoch k náučnému chodníku Hrebienok.

Popradská kotlina. Jeden z troch geomorfologických podcelkov **Podtatranskej kotliny**, vyhraničený zhruba medzi Štrbským sedlom, Šuňavou, Hôrkou, Kežmarkom, Podolíncom, Lendakom a osadami mesta Vysoké Tatry. Na severozápade susedí s Tatranským podhorím, Liptovskou kotlinou (s nimi tvorí Podtatranskú kotlinu), na juhu s Kozími chrbtami, východe Levočskými vrchmi a severe Spišskou Magurou. Predstavuje mohutnú tektonickú depresiu ležiacu v zrážkovom tieni Tatier vo výškach zhruba 590 – 900 m n. m. Je vyplnená mohutnými kvartérnymi glacifluviálnymi sedimentmi vo forme terasovaných kužeľov pod vysokotatranským úpätím (štrky, štrkopiesky, balvany) a terasovými a nivnými sedimentmi riek a potokov (hliny, štrkopiesky), prikrývajúcimi podložné paleogénne horniny (flyš: pieskovce a ílovce). Tieto miestami výraznejšie vystupujú nad zvlnený reliéf s dlhými plochými chrbtami až plošinami ako vyššie pahorky. V oblasti niektorých zlomov sa vyskytujú travertíny (Gánovce).

Tatranské podhorie. Jeden z troch geomorfologických podcelkov **Podtatranskej kotliny**, lemujúci západnú polovicu južného úpätia Západných Tatier a celé južné a juhovýchodné úpätie Vysokých Tatier. Ide o hladko modelové výškovo rozčlenené pretiahle územie vo výškach 900 – 1 450 m n. m. zhruba medzi ústím Račkovej doliny a Tatranskými Matliarmi budované balvanitým materiálom (čelných a čelno-bočných) morén ľadovcov, ktoré počas pleistocénu v časoch maximálnych zaľadnení vytekali z tatranských dolín do ich predpolia – dnešných kotlín, Liptovskej a Popradskej. Tieto naň pod miestami strmými okrajovými svahmi nadväzujú a spoločne tvoria Podtatranskú kotlinu.

Tatranský národný park (TANAP). Najstarší a najrozľahlejší národný park na Slovensku, vyhlásený v roku 1948, na poľskej strane Tatier o šesť rokov neskôr. Dnes zahŕňa územie **Západných Tatier**, **Vysokých Tatier** ako aj **Belianskych Tatier**. Tieto pohoria majú vysokohorský (alpský) charakter, v časti Vysoké Tatry 30 štítov a veží presahuje výšku 2 500 m n. m., je medzi nimi aj najvyšší vrch Tatier, Slovenska a Karpát, Gerlachovský štít (2 655 m n. m.). Ich reliéf formovali horské ľadovce, ktorých pozostatkom je množstvo jazier – plies. Oficiálnym symbolom TANAPu je endemit kamzík vrchovský tatranský. Typickými sú aj plesnivec alpínsky, kosodrevina či orol skalný a svišť. Mimoriadnou udalosťou na území TANAPu bola vetrová kalamita, ktorá 19. novembra 2004 postihla južné svahy Vysokých Tatier, najmä však Tatranského podhoria a priľahlej časti Podtatranskej kotliny

medzi Podbanským a Tatranskou Kotlinou (30 km) a nadlho zmenila charakter postihnutého územia. Atraktivita prírodných krás udržuje trvale vysokú návštevnosť parku. Na jeho území je okolo 600 km turistických chodníkov a 16 značených cyklistických chodníkov. Správa TANAPu sídli vo Svite, pracovisko má aj v Liptovskom Mikuláši. TANAP včítane jeho ochranného pásma prekrýva bilaterálna Biosférická rezervácia Tatry, do svetovej siete UNESCO zapísaná v roku 1993, viaceré územia európskeho významu (napr. Tatry, Poš, Machy) a chránené vtáčie územie Tatry (obe posledné kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Poloha informačných panelov

Informačné panely v teréne nemajú vlastné názvy, uvádzame preto len ich polohu.

1. Autobusová stanica Starý Smokovec
2. Smokovecká kyselka
3. Katolícky kostol, poniže dolnej stanice pozemnej lanovky na Hrebienok
4. Dolný koniec schodiska k stanici pozemnej lanovky pri hlavnej ceste (Ceste slobody)
5. Pod Vilou Dr. Szontagh v Novom Smokovci
6. Príchod k stanici TEŽ (električky) Starý Smokovec
7. Pred budovou horskej služby a turistickej informačnej kancelárie (centrum, pri hlavnej ceste – Ceste slobody)

PALACE

PALACE

Dr.NIKOLAUS SZONTAGH

STARY SMOKOVEC

Náučný chodník „História Smokovcov“ 1
HREBIENOK
STARÝ SMOKOVEC
NOVÝ SMOKOVEC
TATRANSKÁ LOMNICA
POPRAD
STRBSKE PLESO
Kat. kostol
Ev. kostol
Royal Palace

MAPY.CZ

MAPY.CZ